

NEKAJ VRSTIC
O PRVIH DESETLETJIH JEZUITSKEGA KOLEGIJA V LJUBLJANI

JANEZ HÜFLER

Ustanovitev gimnazijskih razredov pri novem jezuitskem kolegiju v Ljubljani leta 1597 je gotovo pomenila novo, važno stran v kulturni zgodovini Ljubljane in posredno tudi njenega širšega zaledja. O zgodovinskih okvirih delovanja tega kolegija in o njegovem pedagoškem in gledališkem delu je bilo že marsikaj ugotovljenega in zapisanega (med drugimi F. Koblar, V. Steska in V. Schmidt). No, v arhivskem gradivu, predvsem pa v obeh ohranjenih rokopisnih jezuitskih kronikah¹ je mogoče vendarle najti še kakšno zanimivo drobtinico, ki lahko neposredno slika življenje v tem kolegiju, tudi o petju in o glasbi.

Res je namreč, da novo došli jezuiti niso mogli kar pri priči končati tradicije slovenskega petja, kakor se je uveljavila v protestantizmu sredi 16. stol. in ki jo je po svoji volji in po svojih močeh nadaljeval restavratorski ljubljanski škof Tomaž Hren. Obenem z uprizarjanjem latinskih verskih iger, ki je od prve dalje (*»Darovanje Izaka«*, 1598) potekalo po vseh mednarodnih načelih tega reda, so se ljubljanski jezuitski dijaki posebno ob velikih praznikih radi postavili s slovenskimi recitacijami in pesmimi. Tako so leta 1606 gojenci počastili božič »z dražestnim spletom branih in petih slovenskih pesmi in z instrumentalno glasbo« (*»venusta carminum Slavicorum recitatione & cantuum varietate nec non symphonia Musica«*).² Podatek o praznovanju božiča za naslednje leto govori o slovenskih in nemških pesmih (*»de more Slavica & Germanica lingua & cantibus«*).³ Na to se nanaša tudi zanimivo poročilce o posvetitvi nove cerkve sv. Jakoba. Slovensko petje, ki ga je intoniral znani Hrenov sodelavec pri njegovih literarnih načrtih, pater Janez Čandek, je bilo precej slovesnejše od prejšnjega nemškega (*»multo celebrior est quam usquam antea Germanica. Hinc primum initium dedit P. Joannes Tsandik...«*).⁴ Temeljni kamen za cerkev so, kot je znano, postavili dve leti prej (1613). Ob tej priložnosti so dijaki predstavili igro o Savlu in Davidu.⁵ Obstaja tudi možnost, da je pri gradnji cerkve sodeloval tudi domači pater Julius Neidhard (Naidhard, Nydhard), ki je dve leti zatem postavil kolegij. Neidhard je prišel v Ljubljano leta 1602 z Dunaja, bil je tu tudi rektor in umrl v Ljubljani po petindvajsetih letih delovanja leta 1627.⁷

O živahnosti drugega glasbenega življenja v kolegiju v teh prvih desetletjih njegovega obstoja priča tudi skrb za instrumentalno glasbo. Cerkev je seveda že od vsega začetka imela orgle. Stiški opat Jakob Reinprecht,

eden izmed dobrotnikov ljubljanskega kolegija, je cerkvi leta 1610 oskrbel majhne prenosne orgle, imenovane regal (*»Instrumentum musicum, vulgo Regale dictum«*), šestnajst let pozneje pa še nove velike orgle namesto starih izrabljenih.⁷ Razen orgel so v kolegiju gojili tudi ansambelsko instrumentalno glasbo. O tem govori že omenjeni podatek iz leta 1606. Da si izraz *»symphonia Musica«* upravičeno prevajamo z instrumentalno glasbo, nam kaže poznejša omemba iz obširnega poročila o Ignacijevih slovesnostih za leto 1640, ki naj bi jih povzdignila »velika simfonija« (*»symphonia magna«*) ob sodelovanju bombard, pozavn in kampestrionov.⁸ Seveda tu ne gre za poznobaročno simfonijo v smislu italijanske operne uverture ali celo za klasično orkestrsko simfonijo, temveč za reprezentančne zgodnjebaročne instrumentalne stavke, ki so jih izvajali ob slovesnejših priložnostih. Znani so tudi pod pojmom sonata.

Podatkov o instrumentalistih in instrumentih je za ta čas resda še malo, toda nekaj desetletij pozneje (med 1654 in 1660) že vemo, da so se na primer v kolegiju oskrbeli z raznimi instrumenti, med katerimi so bile štiri pozavne na vlek (*»tubae ductiles quatuor«*), štiri nove violine (*»fides quaternae novae«*), tri *»trombae marinae«* (arhaično godalo, imenovano tudi *»Trummscheit«* ali *»Nonnentrompette«*), dve basovski violi in pa različne note, s katerimi so se pevci preskušali vsako leto v »dobri harmoniji« (*»... quae ad bonam harmoniam spectant cantores singulis annis«*).⁹ No, po letu 1660 se gradivo o dijaki-glasbenikih in o instrumentih zelo poveča. Teh nekaj vrstic pa naj pokaže, da je treba začetek tega razcveta, ki jo je glasbena umetnost doživela v ljubljanskem kolegiju bodisi v zvezi z gledališkim uprizarjanjem bodisi s cerkveno glasbo, iskati že v prvih letih njegovega delovanja.

OPOMBE

1. *Historia annua Collegij Labacensis Societatis Jesu*, DAS (v nad. *Historia annua*) — in *Historia seminarii Labacensis... ab anno MDC*, NUK (rokopisni oddelek, v nad. *Historia seminarii*). — 2. *Historia annua* pod 1606. — 3. *Ibid.* pod 1607. — 4. *Ibid.* pod 1615. — 5. *Ibid.* pod 1613. — 6. *Historia seminarii*, beležka na uvodnem listu (*»Domus ista seminarii erecta est ex fundamento a Patre Julio Naidhardo anno 1617: rexit hanc, et scholas annis 25... mortuus est anno 1627...«*). — 7. *Historia annua* pod 1610 in 1626. — 8. *Ibid.* pod 1640. — 9. *Historia seminarii* str. 20.